

# ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК СКЛАДОВА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

**Калініна Тетяна Станіславна**

ORCID iD: 0000-0002-6618-1268

канд. психолог. н., доцент кафедри

корекційної освіти та спеціальної психології

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»,

*Україна*

Гуманізація освіти в Україні сприяла появі нових форм організації навчання дітей з психофізичними порушеннями розвитку. Чільне місце серед них посідає інклюзивне навчання, як перспективне у розвитку спеціальної освіти. Успішне запровадження інклюзивного навчання в системі освіти України дає можливість вирішувати завдання підтримки дітей з особливими освітніми потребами на державному рівні, а саме закріплювати нову філософію державної політики щодо них, удосконалювати нормативно-правову базу відповідно до міжнародних договорів у сфері прав людини, активно впроваджувати моделі інклюзивного навчання у всіх закладах освіти.

Активне впровадження інклюзивного навчання вносить в практику загальноосвітніх закладів багато нових аспектів професійної діяльності педагогів для здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами. Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами є технологічно складним педагогічним процесом, який вимагає найвищої професійності педагога і потребує особливої уваги і допомоги команди супроводу дитини: психолога, фахівців з різних напрямів корекційної педагогіки, логопеда, асистента педагога [1]. Особлива роль в цій команді належить практичному психологу освітнього закладу, його професійним знанням, умінням.

Інклюзивне навчання вимагає створення спеціальних умов для дитини з особливими освітніми потребами, відповідного фахового супроводу. На

сьогодні у спеціальній психології існує ряд праць, присвячених питанням психологічного супроводу дітей та підлітків з порушеннями розвитку.

Проблематиці психологічного супроводу присвячено праці українських та зарубіжних дослідників, зокрема Г. Абрамової, М. Бітянової, І. Беха, І. Валітової, Н. Глуханюк, Л. Гречко, Е. Зеєра, О. Казакової, В. Кузьменко, К. Крутій, І. Мамайчук, Л. Міщик, Р. Овчарової, В. Панка, В. Пахальяна, О. Романенка, В. Соколова, Ю. Швалба, Т. Янічевої та ін. Дослідники вважають, що психологічний супровід дитини з особливостями психофізичного розвитку – це взаємоузгоджена комплексна діяльність мультидисциплінарної команди фахівців і батьків дитини, спрямована на створення необхідних умов, що сприяють розвитку особистості дитини; засвоєнню нею знань, умінь і навичок; успішній адаптації, реабілітації; її самореалізації та інтеграції в соціум.

Психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання, як свідчить теоретичний аналіз проблеми дослідження, – це відстеження динаміки розвитку дитини, процесів її соціалізації та адаптації [2].

В якості основних завдань психологічного супроводу можна виділити:

- супровід кожної дитини протягом усього процесу навчання, тобто створення умов для успішного навчання та особистісного зростання;
- проектування «індивідуальної траєкторії» кожної дитини (прогнозування перспектив його психосоціального розвитку);
- відстеження психолого-педагогічного та соціального статусу дитини, її динаміки впродовж усього освітнього процесу;
- вирішення конкретних психологічних проблем, що виникають в освітньому процесі;
- надання психологічної допомоги учасникам освітнього процесу;
- встановлення діалогу між дітьми, їх батьками та педагогами, формування готовності до пошуку варіантів вирішення проблем;

- створення сприятливих умов для формування необхідних компетентностей дитини, прогнозування перспектив її розвитку та саморозвитку.

В Україні серйозні сподівання покладаються на практичних психологів закладів освіти, на їх здатність налагодити психологічний супровід навчання таких дітей.

При інклюзивному навчанні психолог може здійснювати супровід дітей з різними нозологіями, це закріплено в нормативно-правових актах, що визначають основні функції, зміст і завдання участі спеціалістів системи психологічної служби у запровадженні інклюзивного навчання [3].

Отже, практичні психологи забезпечують супровід навчання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому навчальному закладі за таким алгоритмом:

1. Перевірка готовності дитини з особливими освітніми потребами до навчання в школі, виявлення навчальних труднощів у дітей та надання їм допомоги.
2. Проведення спостереження за поведінкою дитини з особливими освітніми потребами на уроках та в позаурочний час.
3. Проведення індивідуальних спостережень, досліджень за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб.
4. Участь у складанні індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами, розробка індивідуального плану корекційно-розвиткової роботи з урахуванням виявлених особливостей дитини.
5. Надання рекомендацій педагогам щодо врахування особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами при визначенні методів роботи з нею.

8. Сприяння у створенні позитивного мікроклімату в шкільному колективі та взаємодії з дітьми, формування дружнього та неупередженого ставлення до дитини з особливими освітніми потребами.

9. Надання консультативної допомоги педагогам у роботі з дитиною.

10. Налагодження співпраці з фахівцями, які безпосередньо працюють з дитиною з особливими освітніми потребами та беруть участь у розробці індивідуальної програми розвитку [4].

Отже, дослідження наукової літератури підтвердив актуальність проблеми інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами і засвідчив нагальну необхідність створення концепції психологічного супроводу дітей з різними типами дизонтогенезу в умовах загальноосвітніх закладів.

Виявлено, що вагоме місце в психологічному супроводі посідає психологічна допомога, спрямована на забезпечення оптимальних умов розвитку та навчання дітей з особливими освітніми потребами в освітніх закладах. Психологічний супровід дітей з порушеннями розвитку - це діяльність практичного психолога, спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов, що сприяють успішній адаптації, реабілітації та особистісному зростанню дітей у соціумі.

Визначення найбільш адекватних шляхів і засобів корекційно-розвиткової роботи з дитиною з особливими освітніми потребами; прогнозування розвитку дитини, враховуючи її особливості; створення програми соціалізації дитини, формуючи у неї здібності до встановлення соціальних контактів через спілкування, спільну діяльність тощо - основні завдання діяльності практичного психолога.

Психологічний супровід в умовах інклюзивного навчання має містити не лише психопрофілактичну та психокорекційну допомогу дитині з особливими освітніми потребами, а й цілеспрямовану роботу з педагогами, батьками та

дитячим колективом, в якому перебуває дитина з особливими освітніми потребами.

### **Список використаних джерел:**

1. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення : навчально-методичний посібник; за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.

2. Про визначення завдань працівників психологічної служби системи освіти в умовах інклюзивного навчання: лист Міністерства освіти і науки України від 02.01.2013 № 1/9-1 Режим доступу: [http://ru.osvita.ua/legislation/Ser\\_osv/33692/](http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/33692/)

3. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти Наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08 червня 2018 року Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>

4. Психологічний супровід інклюзивної освіти: за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.